

Cauzele Tothpal și Szabo c. României și Serif c. Greciei

CAUZA TOTHPAL și SZABO c. ROMÂNIEI

(Cererile nr. 28617/13 și 50919/13)

HOTĂRÂRE STRASBOURG

19 februarie 2019

Hotărârea este definitivă. Aceasta poate suferi modificări de formă.

În Cauza Tothpal și Szabo împotriva României,
Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a patra), reunită într-o Cameră
compusă din:

PAULO PINTO DE ALBUQUERQUE, președinte,

EGIDIJUS KÚRIS,

IULIA ANTOANELLA MOTOC, judecători,

și ANDREA TAMIETTI, grefier adjunct al secției,

după ce a deliberat în Camera de consiliu, la 29 ianuarie 2019, pronunță prezenta
hotărâre, adoptată la această dată:

PROCEDURA

1. La baza acestui dosar se află două cereri (nr. 28617/13 și 50919/13) îndreptate
împotriva României, prin care doi cetățeni ai acestui Stat, Dl. Bela Tothpal („primul
reclamant”) și Dl. Csongor Szabo („al doilea reclamant”), au sesizat Curtea la 1 aprilie
2013 și 30 iulie 2013, respectiv, în temeiul Articolului 34 al Convenției pentru Apărarea
Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale („Convenția”).

2. Reclamanții au fost reprezentați de Dna C.I. Crăciun, avocată din Arad, și Dna
O.-L. Olariu, avocată din Cluj-Napoca, respectiv. Guvernul român („Guvernul”) a fost
reprezentat de agentul său, Dna C. Brumar, din cadrul Ministerul Afacerilor Externe.

3. Reclamanții au pretins în special că prin condamnarea lor penală pentru exercițiul
ilegal al funcției de preot au fost încălcate mai multe drepturi garantate de Convenție.

4. Pe 4 martie 2014, plângerile au fost comunicate Guvernului.

5. Guvernul s-a opus examinării cererii de către un Comitet. Curtea a respins această
obieție.

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

6. Primul reclamant este născut în 1966 și locuiește în Arad. Al doilea reclamant este

născut în 1971 și locuiește la Gherla.

A. Cererea nr. 28617/13 (Tothpal împotriva României)

1. Circumstanțele cauzei

7. Primul reclamant era pastorul comunității evanghelice luterane din orașul Arad, funcție pe care o îndeplinea în virtutea unui contract de muncă încheiat cu reprezentanții parohiei luterane ca urmare a deciziei adunării generale a acesteia.

8. În 2008, în temeiul legii nr 489/2006 privind libertatea religioasă („legea nr 489/2006”; paragraful 28 de mai jos), primul reclamant a creat împreună cu mai mulți membri ai comunității luterane, în fața unui notar, grupul religios „Creștinii Liberi”, un grup de confesiune luterană fără personalitate juridică, și asociația „Biserica evanghelică luterană autonomă”.

9. Primul reclamant a intrat în conflict cu ierarhia Bisericii evanghelice luterane din România („Biserica luterană”). În urma unei proceduri disciplinare, printr-o decizie din 17 august 2009 a Comisiei de disciplină, Biserica luterană l-a destituit din funcția de pastor și a numit un nou pastor al parohiei Arad.

10. Cu susținerea reprezentanților parohiei, primul reclamant a continuat să țină slujbele la biserica luterană în prezența unei părți din membrii comunității. El a afișat pe ușa bisericii un anunț care preciza că slujbele erau din acel moment încolo organizate de către grupul religios „Creștinii Liberi”. A participat și la ceremonii religioase în afara bisericii.

11. Noul pastor a cerut în numele parohiei evacuarea primului reclamant din biserică și din casa parohială. Cererea a fost respinsă la 3 martie 2010 de tribunalul județean din Arad pe motiv că organul de conducere al parohiei, și anume adunarea generală, se pronunțase în favoarea primului reclamant și nu recunoscuse calitatea de reprezentant al parohiei a noului pastor.

2. Procedura penală pentru exercitarea ilegală a funcției de preot

12. La 3 martie 2010, Biserica luterana și parohia, reprezentată de noul pastor, au depus o plângere penală împotriva primului reclamant pentru exercițiul ilegal al funcției de preot. Ele au arătat că acesta continua să officieze slujbele religioase împotriva deciziei de destituire.

13. La 22 iulie 2011, Parchetul de pe lângă Curtea de primă instanță din Arad a respins plângerea. Acesta a constatat că membrii comunității luterane din Arad fuseseră informați de destituirea primului reclamant și totuși majoritatea lor l-au urmat și susținut. Parchetul a concluzionat că activitățile primului reclamant nu constituie infracțiuni. Totuși Parchetul a arătat că funcția de preot nu poate fi exercitată decât cu acordul unei organizații religioase, cu sau fără personalitate juridică, și că, în acest caz, acordul i-a fost retras primului reclamant în august 2009 (paragraful 9 de mai sus). Prin urmare, i-a aplicat celui din urmă o amendă administrativă de 1.000 lei românești (RON), echivalentul a aproximativ 235 euros (EUR).

14. Petenții au contestat decizia Parchetului în fața Curții de primă instanță din Arad și au cerut condamnarea penală a primului reclamant. Ca parte a apărării sale, acesta

din urmă a arătat că, credincioșii cultului evanghelic luteran erau la curent cu destituirea sa și aleseseră din proprie voință să participe la slujbele organizate de un grup religios autonom conform anunțului afișat pe ușa bisericii. A adăugat că nu acționase ca și pastor luteran, ci doar ca pastor protestant, poziție care îi fusese conferită de studiile sale de teologie și doctrină a cultului protestant. Martorii audiați la cererea primului reclamant au confirmat că membrii comunității fuseseră informați de excluderea celui din urmă din Biserica luterană și că acesta oficia slujba protestantă, în biserică, după un ritual diferit de cel luteran.

15. Printr-o decizie din 20 martie 2012, Curtea de primă instanță din Arad a acceptat contestația și l-a condamnat pe primul reclamant la o amendă penală de 4.000 RON, echivalentă cu aproximativ 900 EUR. Curtea a arătat că, după destituirea sa, primul reclamant a continuat să officieze ca pastor, conducând slujba religioasă și participând la căsătorii, botezuri și înmormântări. A respins argumentul bazat pe cunoașterea publică a excluderii primului reclamant din Biserica luterană, estimând că acesta a fost responsabil pentru exercitarea ilegală a funcției de pastor deoarece comunitatea luterană din Arad nu contestase jurisdicția Bisericii luterane din România și ea nu devenise autonomă în raport cu această organizație religioasă.

16. În urma recursului inițiat de primul reclamant, Curtea de apel din Timișoara a menținut hotărârea Curții de apel printr-o decizie din 2 octombrie 2012. Curtea de apel a considerat că primul reclamant a îndeplinit ritualuri specifice cultului luteran, în condițiile în care destituirea sa reprezenta o îngrădire legală a continuării activității sale de pastor în parohia luterană din Arad.

3. Procedura penală pentru abuz în serviciu și gestiune frauduloasă, și cererea adresată Curții privind această procedură

17. La 14 august 2013, primul reclamant a sesizat Curtea privind o a doua cerere, înregistrată sub nr. 55662/13. Acesta a pretins existența mai multor încălcări ale Convenției prin lipsa de echitate a unei proceduri penale distincte în urma căreia fusese condamnat la trei ani de închisoare pentru abuz în serviciu și gestiune frauduloasă a bunurilor imobiliare ale parohiei luterane din Arad, cât și prin condițiile de detenție.

18. La 18 decembrie 2013, Curtea a comunicat Guvernului plângerea privind condițiile de detenție și a declarat restul cererii inadmisibilă în temeiul Articolului 54 § 3 din Regulamentul Curții.

19. La 8 aprilie 2014, reclamantul a informat Curtea că nu intenționează să-și mențină această cerere. Prin urmare, la 27 mai 2014, Curtea a eliminat cererea nr 55662/13 de pe rol.

B. Cererea nr. 50919/13 (Szabo împotriva României)

1. Circumstanțele cauzei

20. În 1995, printr-o decizie a Bisericii reformate din România („Biserica reformată”), al doilea reclamant a fost numit preot în satul Băița, funcție exercitată pe baza unui contract de muncă semnat cu această Biserică. În 2008, a intrat în conflict cu aceasta din urmă din cauza unei cereri de divorț. Biserica reformată a pus capăt contractului său de muncă, l-a destituit din funcția de preot și i-a interzis să officieze slujba religioasă reformată. A fost

numit un nou preot în Băița.

21. Noul preot a oficiat slujba în biserica satului. Al doilea reclamant, susținut de majoritatea credincioșilor cultului reformat din Băița, a organizat întâlniri religioase în casa parohială, în care locuia încă temporar, sau în casele credincioșilor. La cererea acestora din urmă, a oficiat căsătorii și botezuri și a participat la înmormântări. Al doilea reclamant afirmă că aceste ceremonii s-au desfășurat după alte ritualuri decât cele specifice cultului reformat. El a afirmat de asemenea că, credincioșii au cântat și recitat rugăciuni și că el le-a vorbit fără să revendice calitatea de preot reformat.

2. Procedura penală pentru exercitarea ilegală a funcției de preot

22. În februarie 2009, Biserica reformată a depus o plângere penală împotriva celui de-al doilea reclamant pentru exercitarea ilegală a funcției de preot. Aceasta a arătat că al doilea reclamant a continuat să officieze slujbe religioase reformate în satul Băița împotriva deciziei de destituire (paragraful 20 de mai sus).

23. Printr-o ordonanță din 5 octombrie 2011, Parchetul de pe lângă Curtea de primă instanță din Gherla a respins plângerea. Acesta a observat că în Băița comunitatea reformată se scindase începând cu anul 2008 și că o parte dintre credincioși îl urmaseră intenționat pe al doilea reclamant și participaseră la întâlniri religioase diferite de slujbele religioase reformate.

24. Printr-o hotărâre din 14 decembrie 2011, Parchetul de pe lângă Tribunalul județean Cluj a menținut această ordonanță.

25. Biserica reformată a sesizat Curtea de primă instanță din Gherla privind contestarea deciziei din 14 decembrie 2011 de mai sus și o cerere de condamnare a celui de-al doilea reclamant. Printr-o hotărâre preliminară din 6 martie 2012, Curtea de primă instanță respinge hotărârea Parchetului și, considerând probele disponibile în dosarul Parchetului ca fiind suficiente pentru a justifica trimiterea în judecată a celui de-al doilea reclamant, a admis cauza pentru o hotărâre pe fond. Curtea a luat în considerare declarațiile martorilor audiați de Parchet, inclusiv cele ale martorilor propuși de al doilea reclamant, care confirmaseră că acesta din urmă nu oficiase slujba reformată și nu purtase veșmintele specifice cultului. Curtea a considerat că aceste mărturii nu au fost credibile pe motiv că respectivii martori nu aveau pregătire teologică. Sprijinindu-se pe martorii propuși de Biserica reformată și pe probele furnizate de aceasta, Curtea a considerat că au fost oficiate într-adevăr slujbe reformate, activitate interzisă celui de-al doilea reclamant.

26. Printr-o hotărâre din 4 octombrie 2012, Curtea de primă instanță din Gherla a condamnat cel de-al doilea reclamant pentru exercitarea ilegală a funcției de preot, motivând că acesta a continuat să officieze slujba religioasă reformată și să officieze căsătorii, înmormântări și botezuri. Curtea a concluzionat că al doilea reclamant a acționat împotriva învățaturii creștine și că a creat și întreținut astfel un focar de discordie în sânul comunității reformate din Băița. Curtea l-a condamnat pe al doilea reclamant la două luni de închisoare fermă, considerând că doar detenția îl poate face să reflecteze la comportamentul său și să se schimbe prin post și rugăciune pentru minimum patruzeci de zile, după care ar putea beneficia de o eliberare condiționată.

27. În urma recursului celui de-al doilea reclamant, Curtea de apel din Cluj a respins o parte acestei hotărâri printr-o decizie din 31 ianuarie 2013. Curtea de apel a considerat

că, având în vedere divizarea comunității reformate din Băița, privarea de libertate a celui de-al doilea reclamant ar fi agravat acest conflict, și s-a pronunțat pentru comutarea pedepsei cu închisoarea într-o perioadă de supraveghere de doi ani și două luni. Curtea a atras atenția celui de-al doilea reclamant asupra consecințelor recidivării.

II. DREPTUL INTERN RELEVANT

28. Articolul 23 § 4 din legea nr 489/2006 prevede următoarele:

Exercitarea funcției de preot sau orice altă funcție care presupune exercitarea atribuțiilor de preot fără autorizația sau acordul expres dat de structurile religioase, cu sau fără personalitate juridică, se sancționează potrivit legii penale.

29. Vechiul Cod penal român, în vigoare până la 1 februarie 2014, pedepsea prin Articolul 281, infracțiunea de exercitare fără drept a unei profesii în următorii termeni:

Exercitarea fără drept a unei profesii sau a oricărei alte activități pentru care legea cere autorizație (...) se pedepsește cu închisoare de la o lună la 1 an sau cu amendă.

30. Noul Cod penal, în vigoare de la 1 februarie 2014, include o dispoziție similară în Articolul 348, limitele pedepsei fiind modificate la închisoare între trei luni și un an.

31. Codul familiei în vigoare până la 30 septembrie 2011 prevedea în Articolul 3 că numai căsătoria încheiată în față unui ofițer al stării civile poate crea drepturi și obligații pentru parteneri. Articolul 259 § 3 al noului cod civil în vigoare de la 1 octombrie 2011 prevede că oficierea căsătoriilor religioase nu poate avea loc decât după încheierea căsătoriei civile.

ÎN DREPT

I. PRIVIND CONEXAREA CERERILOR

32. În conformitate cu art. 42 § 1 din Regulamentul Curții, Curtea decide conexarea cererilor și examinarea lor în cadrul unei singure hotărâri, având în vedere faptul că acestea privesc evenimente similare și ridică probleme identice în temeiul Convenției.

II. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 9 DIN CONVENȚIE

33. Reclamanții consideră condamnarea lor penală pentru exercitarea ilegală a funcției de preot o încălcare a dreptului lor la libertate religioasă. Primul reclamant invocă Articolul 9 alături de Articolele 6, 13 și 14 din Convenție. Al doilea reclamant invocă Articolul 9 alături de Articolele 6, 10, 11 și 14 din Convenție.

34. Curtea amintește că ea este cea care decide încadrarea juridică a faptelor în speță. Obiectul unei cauze prezentate Curții ca parte a exercitării dreptului la apel individual este limitată la plângerea depusă de reclamant. O plângere comportă două elemente: acuzațiile factuale și argumentele juridice. În temeiul principiului *jura novit curia*, Curtea nu este îngrădită de mijloacele juridice avansate de către reclamant în temeiul Convenției

și a Protocoalelor sale, și poate decide încadrarea juridică a faptelor ce fac obiectul plângerii în urma unei analize în temeiul unor articole și prevederi ale Convenției diferite de cele invocate de reclamant (Radomilja și alții împotriva Croației [GC], nr 37685/10 și 22768/12, §§ 114 și 126, 20 martie 2018). În

35. În aplicarea acestor principii, Curtea estimează în cauză că este adecvat să examineze plângerile reclamantilor doar în temeiul Articolului 9 din Convenție, care prevede:

1. Orice persoană are dreptul la libertate de gândire, de conștiință și de religie; acest drept include libertatea de a-și schimba religia sau convingerile, precum și libertatea de a-și manifesta religia sau convingerea în mod individual sau colectiv, în public sau în particular, prin cult, învățământ, practici și îndeplinirea ritualurilor.
2. Libertatea de a-și manifesta religia sau convingerile nu poate face obiectul altor restrângeri decât cele prevăzute de lege care, într-o societate democratică, constituie măsuri necesare pentru siguranța publică, protecția ordinii, a sănătății, a moralei publice, a drepturilor și a libertăților altora.

A. Cu privire la admisibilitate

36. Privind cererea nr 28617/13 (Tothpal împotriva României), Guvernul consideră că primul reclamant a utilizat abuziv dreptul de recurs individual deoarece nu a informat Curtea privind urmărirea și condamnarea sa penală în cadrul unui alt proces la trei ani de închisoare fermă pentru abuz în serviciu și gestiune frauduloasă a bunurilor imobiliare ale comunității luterane din Arad. Guvernul susține că primul reclamant nu a fost supus amenzii penale hotărâte în această speță deoarece aceasta a fost absorbită de pedeapsa cu închisoarea pronunțată în cadrul celui de-al doilea proces (paragrafele 17-19 de mai sus). Guvernul consideră că retragerea celei de-a doua plângeri în fața Curții de către acest reclamant este o tentativă de a ascunde fapte ce ar fi afectat negativ credibilitatea plângerii care face obiectul acestei cereri.

37. Primul reclamant neagă că ar fi încercat să inducă în eroare Curtea. El arată că a introdus o a doua cerere privind cealaltă procedură penală și a formulat cu această ocazie alte plângeri, în plus față de cele privind condițiile de detenție (paragrafele 17-19 de mai sus), și că a sesizat Curtea prin două cereri distincte deoarece a făcut obiectul a două dosare distincte în fața curților naționale.

38. Curtea amintește că o cerere poate fi declarată abuzivă dacă se fondează deliberat pe fapte dezmințite (Gross împotriva Elveției [GC], nr 67810/10, § 28, CEDH 2014). O informație incompletă și astfel greșită poate și ea fi privită ca un abuz al dreptului la recurs individual, în special dacă este centrală cauzei și reclamantul nu explică suficient de ce nu a divulgat informațiile pertinente (Predescu împotriva României, nr 21447/03, § 25, 2 decembrie 2008).

39. În speță, Curtea observă că primul reclamant a sesizat-o prin două cereri separate cu obiecte diferite (vezi paragrafele 17-19 de mai sus privind obiectul celei de-a doua cereri). Curtea ia în calcul argumentul reclamantului potrivit căruia acesta a sesizat-o

prin două cereri distincte deoarece făcuse obiectul a două dosare distincte în fața curților naționale (paragraful 37 de mai sus). Mai mult, ea nu ar fi putut urma abordarea Guvernului, care speculează privind motivele care l-au făcut pe acest reclamant să își retragă cererea nr 55662/13 (paragraful 36 de mai sus). Curtea consideră astfel că primul reclamant i-a furnizat toate informațiile necesare privind cererea depusă în cadrul acestei spețe, fără să ascundă o parte dintre acestea.

40. Curtea decide astfel să respingă excepția de inadmisibilitate ridicată de Guvern privind cererea nr 28617/13 (Tothpal împotriva României).

41. În plus, Curtea observă că Guvernul nu a ridicat nici o excepție de inadmisibilitate privind cererea nr 50919/13 (Szabo împotriva României).

42. Constatând că plângerile legate de încălcarea dreptului la libertatea de religie nu sunt în mod vădit nefondate în sensul Articolului 35 § 3 a) din Convenție și că nu prezintă nici un alt motiv de inadmisibilitate, Curtea le declară admisibile.

B. Cu privire la fond

1. Argumentele părților

a) Primul reclamant

43. Primul reclamant arată că are formație teologică și că trebuie făcută o distincție între activitatea de preot în sens profesional și această activitate în sens biblic. În temeiul hotărârii din *Serif împotriva Greciei* (nr 38178/97, CEDH 1999-IX), acesta consideră că a acționat ca lider spiritual al unui grup de persoane care l-au urmat din proprie inițiativă, și vede în aceasta o manifestare a pluralismului.

b) Al doilea reclamant

44. Al doilea reclamant arată că a intervenit, la cererea unei părți din comunitatea sa, pentru a o călăuzi, fără însă a oficia ritualurile reformate sau a obține beneficii materiale. În această privință, el argumentează că legislația penală nu preciza care sunt datoriile unui preot sau criteriile care permit determinarea acestora, și că astfel nu era suficient de clară. Reclamantul contestă concluziile curților interne potrivit cărora ar fi continuat să officieze ritualurile reformate, argumentând că judecătorii nu aveau formație teologică și nu și-au fondat concluziile pe criterii obiective. El argumentează pe baza principiilor pluralismului religios dezvoltate de Curte în hotărârea *Agga împotriva Greciei* (nr 2) (nr 50776/99 și 52912/99, 17 octombrie 2002).

c) Guvernul

45. Guvernul recunoaște că a existat o ingerință în dreptul reclamantilor la libertate religioasă realizată prin condamnarea penală a acestora pentru exercitarea ilegală a funcției de preot. Consideră cu toate acestea că această ingerință nu încalcă Convenția. Arată în această privință că infracțiunea în discuție este prevăzută de legea nr 489/2006 (paragraful 28 de mai sus) și de Codul Penal (paragrafele 29 de mai sus) și că ingerința urmărește un scop legitim, și anume protecția drepturilor altora, mai exact ale Bisericilor interesate și ale credincioșilor acestora. Guvernul a adăugat că tribunalele naționale au dat decizii motivate și au hotărât că reclamantii au continuat să officieze ritualurile specifice cultelor respective. Acesta afirmă de asemenea că tribunalele au pus în balanță drepturile

fundamentale ale părților, dând prioritate respectului autonomiei comunităților religioase. În cazul primului reclamant în special, Guvernul consideră că trebuie dată o importanță ridicată condamnării penale a acestuia pentru gestiune frauduloasă a bunurilor parohiei luterane (paragraful 17 de mai sus). În concluzie, Guvernul consideră condamnarea penală a reclamantilor ca justificată de o nevoie socială imperativă și ca proporțională cu faptele.

2. Motivarea Curții

46. Curtea observă că cei doi reclamanti au fost condamnați penal pentru exercitarea fără drept a funcției de preot (paragrafele 16 și 27 de mai sus). Ea consideră această condamnare o ingerință în dreptul lor la libertate religioasă recunoscut prin Articolul 9 din Convenție. Curtea observă că Guvernul admite de altfel că reclamantii au suferit o astfel de ingerință (paragraful 45 de mai sus).

47. Curtea amintește în continuare că o astfel de ingerință reprezintă o încălcare a Articolului 9, cu excepția cazului în care este prevăzută de lege și este necesară într-o societate democratică pentru atingerea unui scop legitim (*Hassan și Tchaouch împotriva Bulgariei* [GC], nr 30985/96, § 83, CEDH 2000-XI).

i. A fost ingerința „prevăzută de lege” și urmărește ea „un scop legitim”?

48. Curtea observă că Guvernul indică în observațiile sale că faptele incriminate erau prevăzute de legea nr 489/2006 și de Codul Penal și că scopul condamnării lor a fost protejarea drepturilor altora (paragraful 45 de mai sus). Reclamantii nu au prezentat argumente convingătoare care să contrazică aceste afirmații (paragrafele 43 și 44 de mai sus) și Curtea este dispusă să accepte că ingerința, prevăzută de lege, urmărea scopul legitim de a proteja drepturile Bisericilor interesate și ale credincioșilor acestora.

ii. A fost ingerința „necesară într-o societate democratică”?

49. Curtea a rezumat recent principiile aplicabile în această situație în cazul *S.A.S. împotriva Franței* [GC] (nr 43835/11, §§ 124-131, CEDH 2014 (extracte)). În special, curtea a pus accentul pe rolul Statului ca organizator neutru și imparțial al exercițiului diverselor religii, culte și credințe, și a indicat că acest rol contribuie la asigurarea ordinii publice, a păcii religioase și a toleranței într-o societate democratică. Curtea a considerat de asemenea că datoria de neutralitate și imparțialitate a Statului este incompatibilă cu orice putere de apreciere a acestuia privind legitimitatea credințelor religioase sau a modalităților de exprimare a acestora (Ibid., § 127, și *Hassan și Tchaouch*, citată anterior, § 78), și consideră că această datorie impune Statului obligația de a asigura toleranța între grupurile în opoziție (*Leyla Şahin împotriva Turciei* [GC], nr 44774/98, § 107, CEDH 2005-XI). Curtea a dedus că în acest caz rolul autorităților nu este de a suprima cauza tensiunilor prin eliminarea pluralismului, ci de a asigura toleranța între grupuri aflate în opoziție (Serif, citată anterior, § 53).

50. În această speță, Curtea observă că faptele în litigiu folosite pentru justificarea condamnării penale a reclamantilor țin de sfera religioasă: aceștia sunt acuzați de oficierea slujbei religioase și de participarea la căsătorii, botezuri și înmormântări (paragraful 15 și 26 de mai sus). Prin urmare, reclamantii nu au fost acuzați că ar fi făcut acte susceptibile de a produce efecte juridice (vezi, *a contrario*, Serif, citată anterior, § 50, și Agga (no 2), citată anterior, § 57, unde Curtea a ținut seama de prevederile legislației grecești potrivit

căroră căsătoriile oficiate de clerici ai unor „religii cunoscute” sunt asimilate cu căsătoriile civile, iar muftii au competență de a decide privind anumite litigii civile între musulmani). De altfel, Guvernul nu a susținut în fața Curții că potrivit legislației românești reclamantii ar fi avut competența de a face astfel de acte (privind prevederile legislației naționale care fac obligatorie încheierea unei căsătorii civile, a se vedea paragraful 31 de mai sus). În ceea ce privește condamnarea penală a primului reclamant pentru gestiune frauduloasă a bunurilor parohiei, Curtea consideră că aceasta nu este relevantă pentru această cerere (nr 28617/13). Această condamnare a fost rezultatul unei proceduri penale distincte, care a făcut obiectul unei cereri separate în fața Curții (nr 55662/13 – paragraful 17 de mai sus).

51. În continuare, Curtea observă că reclamantii au susținut constant că au acționat cu susținerea unei părți a comunității lor (paragrafele 14 și 23 de mai sus), ceea ce Guvernul nu a contestat în observațiile transmise Curții (paragraful 45 de mai sus). Or, Curtea amintește că s-a pronunțat deja că pedepsirea cuiva doar pentru că a acționat ca lider religios al unui grup care îl urmează voluntar nu este compatibilă cu cerințele pluralismului religios într-o societate democratică (Serif, citată anterior, § 51 *in fine*).

52. Mai mult, Curtea observă că, și dacă faptele de care sunt acuzați reclamantii ar fi avut loc datorită scindării comunităților lor, nu a fost totuși stabilit, nici în fața curților naționale, nici în fața Curții, că scindarea comunităților ar fi creat tensiuni sau confruntări care au necesitat o intervenție a autorităților Statului. Curtea amintește că s-a pronunțat deja că divizarea unei comunități, religioase sau de alt tip, poate duce la apariția unor tensiuni, dar că aceasta este una dintre consecințele inevitabile ale pluralismului (Serif, citată anterior, § 53, și *Agga* (nr 2), citată anterior, § 60). Măsuri ale Statului care favorizează un conducător al unei comunități religioase divizate sau care încearcă să constrângă comunitatea, contrar dorințelor acesteia, de a accepta o conducere unică sunt un atac asupra libertății religioase. Într-o societate democratică, Statul nu are nevoie să ia măsuri pentru a garanta rămânerea sau plasarea comunităților religioase sub o conducere unică (vezi, *Hassan și Tchaouch*, citată anterior, § 78 *in fine*, și, *mutatis mutandis*, *Miroļubovs și alții împotriva Letoniei*, nr 798/05, § 80, 15 septembrie 2009). Și totuși, trebuie remarcat că în speță, prin condamnarea reclamantilor pentru activitățile lor religioase, autoritățile române au plasat *de facto* o parte a comunităților religioase din Arad și Băița sub egida Bisericilor luterană și reformată, îngrădind posibilitatea de a urma ritualuri oficiate de reclamantii pentru credincioșii care-și doreau aceasta.

53. Prin urmare, Curtea consideră condamnările impuse reclamantilor ca fiind nejustificate în circumstanțele spețelor de către „o nevoie socială imperioasă” și că ingerința în dreptul acestora de a-și manifesta religia în colectiv, în public, prin cult și învățământ nu a fost „necesară într-o societate democratică”. A avut loc deci o încălcare a Articolului 9 din Convenție.

III. PRIVIND CELELALTE PRETINSE ÎNCĂLCĂRI ALE CONVENȚIEI

54. În temeiul Articolelor 6 și 13 din Convenție, primul reclamant s-a plâns de o lipsă de echitate a procedurii disciplinare conduse împotriva sa (paragraful 9 de mai sus). Invocând Articolul 6 din Convenție, al doilea reclamant a criticat durata procedurii penale

condusă în speță, pe care a calificat-o ca excesivă, și s-a plâns de o atingere a principiului egalității armelor prin ignorarea de către curțile naționale a probelor propuse de apărare.

55. Ținând cont de ansamblul elementelor la dispoziția sa, și în măsura în care plângerile reclamantilor în temeiul Articolelor 6 și 13 din Convenție țin de competența sa, Curtea consideră că aceste plângeri nu demonstrează o violare a drepturilor și libertăților prevăzute de *Convenție* sau de Protocoalele sale. Prin urmare, aceste plângeri sunt inadmisibile în temeiul Articolului 35 §§ 3 și 4 din Convenție.

IV. CU PRIVIRE LA APLICAREA ART. 41 DIN CONVENȚIE

56. Articolul 41 din Convenție prevede:

Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a Protocoalelor sale și dacă dreptul intern al Înaltei Părți Contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o satisfacție echitabilă.

A. Prejudiciu

57. Primul reclamant nu solicită nici o sumă ca despăgubire pentru prejudiciul suferit, considerând un verdict de încălcare a Convenției ca suficient. Al doilea reclamant cere 30 000 euro (EUR) ca daune morale.

58. Guvernul observă că primul reclamant nu cere o sumă de bani ca satisfacție echitabilă. Privind al doilea reclamant, Guvernul consideră că un verdict de încălcare a Convenției poate fi o reparație suficientă și că suma cerută este excesivă relativ la jurisprudența Curții.

59. Curtea acordă celui de-al doilea reclamant 4.500 EUR ca daune morale. Deoarece primul reclamant nu a cerut o sumă de bani ca daune morale, Curtea consideră că verdictul de încălcare a Convenției constituie pentru acesta o satisfacție echitabilă suficientă.

B. Cheltuieli de judecată

60. Primul reclamant nu cere rambursarea cheltuielilor de judecată. Al doilea reclamant cere 170 EUR cheltuieli de judecată în fața curților naționale și 1.300 EUR cheltuieli de judecată în fața Curții. Prezintă ca justificare copii după chitanța emisă de avocatul care l-a reprezentat în fața curților naționale, după contractul încheiat cu același avocat pentru reprezentarea în fața Curții și după facturile emise pentru traducerea mai multor documente.

61. Guvernul invită Curtea să respingă cererea celui de-al doilea reclamant, motivând că documentele justificative emise de acesta nu demonstrează existența unei legături cu procedura în fața Curții.

62. Potrivit jurisprudenței Curții, un reclamant nu poate obține rambursarea cheltuielilor de judecată decât în măsura în care acestea pot fi dovedite, sunt necesare și sunt rezonabile. În speță, ținând cont de documentele de care dispune și de jurisprudența sa, Curtea consideră suma de 1.470 EUR, în total, ca fiind rezonabilă și o acordă celui de-al doilea reclamant.

C. Dobânzi moratorii

63. Curtea consideră că este adecvat să calculeze dobânzile moratorii pe baza dobânzii la facilitatea de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE:

1. Hotărăște conexarea cererilor;
  2. Hotărăște admisibilitatea plângerii în temeiul Articolului 9 din Convenție și neadmisibilitatea celorlalte cereri;
  3. Hotărăște că a fost încălcat Articolul 9 din Convenție;
  4. Hotărăște că această constatare a unei încălcări constituie în sine o reparație echitabilă suficientă pentru orice prejudiciu moral pe care l-ar fi putut suferi primul reclamant;
  5. Hotărăște
    - a) statul pârât trebuie să plătească celui de-al doilea reclamant, în termen de 3 luni, următoarele sume, schimbate în moneda statului pârât la rate de schimb aplicabile la data plății:
      - i. 4.500 EUR (patru mii cinci sute de euro), plus orice sumă datorată ca impozit, ca prejudiciu moral,
      - ii. 1.470 EUR (o mie patru sute euro), plus orice sumă datorată de al doilea reclamant ca impozit, pentru cheltuieli de judecată;
    - b) de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, această sumă trebuie majorată cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;
  6. Respinge cererea de acordare a unei reparații echitabile celui de-al doilea reclamant pentru celelalte capete de cerere.
- Redactată în limba franceză, apoi pronunțată în scris la 19 februarie 2019, în temeiul art. 77 § 2 și 3 din Regulamentul Curții.

Andrea Tamietti
Grefier

Paulo Pinto de Albuquerque
Președinte adjunct

***

CAUZA SERIF c. GRECIEI*(Cererea nr. 38178/97)*

HOTĂRÂRE STRASBOURG

14 Decembrie 1999

Decizia Finală 14/03/2000**În dosarul Serif împotriva Greciei,**

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a Doua), reunită într-o Cameră compusă din:

DI M. FISCHBACH, Președinte,

DI C.L. ROZAKIS,

DI B. CONFORTI,

DI P. LORENZEN,

Dna M. TSATSA-NIKOLOVSKA,

DI A.B. BAKA,

DI E. LEVITS, *judecători,*și DI E. FRIBERGH, *grefer,*

După ce a deliberat în Camera de Consiliu în data de 2 decembrie 1999,

Pronunță hotărârea de mai jos, adoptată la această dată:

PROCEDURA

1. La baza acestui dosar se află o cerere (nr. 38178/97) îndreptată împotriva Republicii Elene prin care un cetățean al acestui Stat, Dl. Ibrahim Serif („reclamantul”), a sesizat Comisia Europeană a Drepturilor Omului („Comisia”) pe 29 septembrie 1997 în temeiul articolului 25 al Convenției pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale („Convenția”). Solicitantul a fost reprezentat în fața curții de avocatul său. Guvernul grec („Guvernul”) a fost reprezentat de agentul guvernamental, Dl A. Komissopoulos, președintele Consiliului Juridic de Stat.

Reclamantul se plânge, *inter alia*, că prin condamnarea sa pentru uzurparea funcțiilor unui cleric al unei „religii cunoscute” și purtarea publică a veșmintelor unui astfel de cleric i-au fost violate drepturile garantate de Articolele 9 și 10 din Convenție.

2. Curtea a decis la 12 ianuarie 1998 să notifice Guvernul privind cererea și să-l invite să depună în scris observații privind conținutul acesteia.

Guvernul și-a depus observațiile la 30 aprilie 1998 iar reclamantul a răspuns acestora pe 3 iulie 1998.

3. În urma intrării în vigoare pe 1 noiembrie 1998 a Protocolului nr. 11 la Convenție, și în conformitate cu Articolul 5 § 2 al acestuia, cererea a fost examinată de către Curte.

4. În conformitate cu Articolul 52 § 1 al Regulamentului Curții, Președintele Curții, Dl L. Wildhaber, a transmis cazul Secției a Doua. Camera constituită în cadrul acestei Secții a inclus *ex officio* pe Dl C.L. Rozakis, judecător ales din partea Greciei (Articolul 27 § 2 al Convenției și Articolul 26 § 1 (a) al Regulamentului) și Dl M. Fischbach, Vice-Președinte

al Secției (Articolele 13 și 26 § 1 (a) ale Regulamentului). Ceilalți membrii, desemnați de acesta din urmă pentru a completa componența Camerei, sunt Dl B. Conforti, Dl P. Lorenzen, Dna M. Tsatsa-Nikolovska, Dl A.B. Baka și Dl E. Levits (Articolul 26 § 1 (b) al Regulamentului).

5. La 17 noiembrie 1998 Camera a decis să invite părțile la o audiere privind admisibilitatea și faptele. Audierea a avut loc la 26 ianuarie 1999.

Au apărut în fața Curții:

a) din partea Guvernului

DI G. KANELLOPOULOS, Consilier Senior,

Consiliul Juridic de Stat,

Dna M. TELALIAN, Consilier Juridic Adjunct,

Ministerul Afacerilor Externe,

Mr V. KYRIAZOPOULOS, Consilier Juridic,

Consiliul Juridic de Stat,

*Delegat al Agentului,**Consilieri;*

b) din partea Reclamantului

DI T. AKILLIOGLU,

DI S. EMIN,

Avocat.

Reclamantul a fost de asemenea prezent.

6. La 26 ianuarie 1998 Camera a declarat cererea reclamantului admisibilă în conformitate cu Articolele 9 și 10 din Convenție. A declarat restul cererii inadmisibilă¹.

ÎN FAPT**I. CIRCUMSTANȚELE SPEȚEI**

7. Reclamantul este cetățean grec, născut în 1951. Este absolvent al teologiei și locuiește în Komotini.

A. Circumstanțele speței

8. În 1985, unul dintre cei doi lideri religioși musulmani din Tracia, Muftiul de Rodopi, a murit. Statul a numit un muftiu *ad interim*. Când acesta a demisionat, a fost numit un al doilea muftiu *ad interim*, Dl M.T.. Pe 6 aprilie 1990, Președintele Republicii l-a confirmat pe M.T. în postul de Muftiu din Rodopi.

9. În decembrie 1990, cei doi parlamentari independenți musulmani, reprezentanți ai Xanthi și Rodopi, au cerut Statului să organizeze alegeri pentru postul de Muftiu din Rodopi, cum o cerea în acel moment legea în vigoare. Au cerut de asemenea organizarea

¹ *Notă a Registraturii.* Decizia Curții poate fi obținută de la Registratură.

de către Stat de alegeri pentru postul celuilalt lider religios musulman al Traciei, Muftiu de Xanthi. Deoarece nu au primit nici un răspuns, cei doi parlamentari independenți au decis să organizeze ei înșiși alegeri în moschei în ziua de vineri, 28 decembrie 1990, după rugăciune.

10. La 24 decembrie 1990, Președintele Republicii, la propunerea Consiliului de Miniștri și conform Articolului 44 § 1 din Constituție, a adoptat un decret prin care procedura de selecție pentru muftii a fost schimbată.

11. La 28 decembrie 1990, reclamantul a fost ales Muftiu de Rodopi de către participanții la rugăciune din moschei. Împreună cu alți musulmani, acesta a contestat legalitatea numirii lui M.T. la Curtea Supremă Administrativă. Procesul este încă în desfășurare.

12. La 4 februarie 1991 Parlamentul a adoptat Legea nr. 1920, care a validat retroactiv decretul din 24 decembrie 1990.

B. Procedura penală împotriva reclamantului

13. Procurorul din Rodopi a început urmărirea penală împotriva reclamantului sub incidența Articolelor 175 și 176 din Codul Penal pentru uzurparea funcțiilor unui cleric al unei „religii cunoscute” și purtarea publică a veșmintelor unui astfel de cleric fără a avea dreptul de a o face.

Pe 8 noiembrie 1991 Curtea de Casație, considerând că pot apărea tulburări în Rodopi, a decis, în conformitate cu Articolele 136 și 137 din Codul de Procedură Penală, ca audierile să aibă loc în Salonic.

14. Pe 5 martie 1993 procurorul din Salonic a cerut reclamantului să apară în fața Curții Penale din Salonic ca primă instanță, compusă dintr-un singur judecător, pentru a fi judecat pentru infracțiunile specificate în Articolele 175 și 176 din Codul Penal.

15. Reclamantul a fost judecat de Curtea Penală din Salonic la 12 decembrie 1994. A fost reprezentat de un avocat. Curtea a audiat mai mulți martori ai acuzării și ai apărării. Deși unul dintre martori a atestat că reclamantul a luat parte în ceremonii religioase, niciunul dintre martori nu a afirmat că reclamantul ar fi pretins că îndeplinește funcțiile juridice încredințate prin legea grecească muftiilor. Totodată, mai mulți martori au atestat că nu există un veșmânt oficial pentru muftii. Totuși, un martor al acuzării a declarat că, deși în principiu toți musulmanii pot purta roba neagră în care apăruse reclamantul, potrivit tradițiilor locale aceasta devenise privilegiul muftiilor.

16. La 12 decembrie 1994 Curtea l-a declarat pe reclamant vinovat de infracțiunile prevăzute de Articolele 175 și 176 din Codul Penal. Potrivit Curții, aceste infracțiuni au fost comise între 17 ianuarie și 28 februarie 1991, perioadă în care reclamantul a îndeplinit toate funcțiile Muftiului de Rodopi prin oficierea nunților, „botezarea” copiilor, ținerea predicilor și îndeplinirea activităților administrative. În particular, Curtea a constatat că pe 17 ianuarie 1991 reclamantul a transmis un mesaj musulmanilor privind semnificația religioasă a sărbătorii Regaib Kandil, mulțumindu-le în același timp pentru alegerea sa ca muftiu. Pe 15 februarie 1991 a participat în calitate de muftiu la inaugurarea spațiului „Uniunii Tineretului Turc din Komotini” purtând haine pe care, potrivit tradițiilor

musulmane, nu le pot purta decât muftiții. Pe 27 februarie 1991 a transmis un alt mesaj cu ocazia sărbătorii Berat Kandil. În fine, pe 28 februarie 1991 a participat în aceeași capacitate la o întâlnire religioasă a 2000 de musulmani în Dokos, un sat din Rodopi, și a ținut discursul principal. Mai mult, Curtea a constatat că reclamantul a purtat repetat „uniforma” oficială a muftiilor în public. Curtea a decis condamnarea reclamantului la opt luni de închisoare, comutabile.

17. Reclamantul a făcut apel. Recursul a avut loc în fața Curții Penale Salonic, compusă din 3 judecători, și a fost suspendat pe 24 mai 1995 și 30 aprilie 1996 pentru că, *inter alia*, M.T., muftiul numit, care a fost citat de procuror, nu a apărut ca martor. M.T. a fost amendat. Recursul a avut loc pe 21 octombrie 1996. Prin decizia sa din aceeași dată Curtea a confirmat condamnarea reclamantului și a hotărât condamnarea sa la șase luni de închisoare comutată în amendă.

18. Reclamantul a plătit amenda și a făcut apel pe chestiuni de drept. A susținut că, *inter alia*, Curtea de Apel a interpretat greșit Articolului 175 când a considerat că infracțiunea are loc dacă o persoană susține că este cleric al unei „religii cunoscute” chiar dacă nu îndeplinește niciuna dintre funcțiile clericale. Mai mult, Curtea ar fi greșit atunci când a ignorat mărturia experților privind inexistența unei „uniforme” oficiale a muftiilor. Reclamantul avea dreptul potrivit Articolului 10 din Convenție să facă afirmațiile pentru care a fost condamnat. „Poziția de muftiu reprezintă manifestarea liberă a religiei musulmane”, comunitatea musulmană avea dreptul sub incidența Tratatului de Pace de la Atena din 1913 să-și aleagă muftiții și, astfel, condamnarea sa a încălcat Articolele 9 și 14 din Convenție.

19. Pe 2 aprilie 1997, Curtea de Casație a respins recursul reclamantului. A considerat că infracțiunea definită de Articolul 175 din Codul Penal are loc „când o persoană apare în public ca și cleric al unei « religii cunoscute » și îndeplinește funcțiile clericale, inclusiv cele administrative”. Curtea a considerat că reclamantul a comis această infracțiune când s-a comportat și a apărut în public ca Muftiu de Rodopi, purtând „uniforma” care, în mintea oamenilor, aparține muftiilor. În particular, Curtea s-a referit la incidentele din 17 ianuarie și 15, 27 și 28 februarie 1991. Curtea de Casație nu a discutat argumentele reclamantului în contextul specific al Articolelor 9, 10 și 14 ale Convenției.

II. DREPTUL ȘI JURISPRUDENȚA PERTINENTE

A. Tratatate internaționale

20. Articolul 11 al Tratatului de Pace de la Atena între Grecia și alții, pe de o parte, și Imperiul Otoman, pe de altă parte, încheiat pe 17 mai 1913 și ratificat de către parlamentul grec printr-o lege publicată în Gazeta Oficială pe 14 noiembrie 1913, prevede următoarele:

(Traducere)

Viața, proprietatea, onoarea, religia și obiceiurile locuitorilor teritoriilor cedate Greciei care vor rămâne sub administrare greacă vor fi respectate cu strictețe.

Aceștia se vor bucura în întregime de aceleași drepturi civile și politice ca și cetățenii de origine greacă. Musulmanii vor avea dreptul la libertate și practicarea publică a religiei lor.

...

Nu va exista nici o ingerință în autonomia sau organizarea ierarhică a comunităților musulmane existente sau viitoare sau în gestionarea fondurilor sau proprietăților acestora.

...

Fiecare muftiu va fi ales de alegători musulmani din circumscripția sa.

...

Alături de autoritatea lor în chestiuni pur religioase și în supravegherea gestionării proprietății *vacouf*, muftiții vor avea jurisdicție printre musulmani în sfera căsătoriei, divorțului, pensiei alimentare (*nefaca*), tutelei, administrării bunurilor, capacitatea minorilor, testamente islamice și succesiunea la poziția de *mutevelli* (Tevliet).

Hotărârile muftiilor vor fi aplicate de către autoritățile grecești competente.

În privința succesiunii, orice parte interesată musulmană poate să inițieze un litigiu în fața muftiului, ca arbitru, dacă există un acord anterior. Cu excepția situațiilor în care înțelegerea prevede în mod expres altceva, toate metodele de apel în curțile grecești vor fi împotriva unei hotărâri arbitrare.

21. La 10 august 1920 Grecia a încheiat două tratate cu principalele Puteri Aliate la Sèvres. Prin primul tratat, Puterile Aliate au transferat Greciei toate drepturile și titlurile câștigate asupra Traciei prin tratatul de pace semnat cu Bulgaria la Neuilly-sur-Seine pe 27 noiembrie 1919. Al doilea tratat privea protecția minorităților în Grecia. Articolul 14 § 1 al celui de-al doilea tratat prevedea următoarele:

Grecia acceptă să ia toate măsurile necesare în privința musulmanilor pentru a permite ca acele chestiuni ce țin de dreptul familiei și de statutul personal să fie reglementate în acord cu obiceiurile musulmane.

22. La 30 ianuarie 1923 Grecia și Turcia au semnat un tratat pentru schimbul de populații. Pe 24 iulie 1923, Grecia și alții, pe de o parte, și Turcia, pe de altă parte, au semnat Tratatul de Pace de la Lausanne. Articolele 42 și 45 ale acestui tratat au dat minorității musulmane din Grecia aceeași protecție ca și Articolul 14 § 1 al Tratatului pentru Protecția Minorităților de la Sèvres. În aceeași zi, Grecia a semnat un protocol cu principalele Puteri Aliate prin care au intrat în vigoare cele două tratate de la Sèvres din 10 august 1920. Parlamentul grec a ratificat cele trei tratate menționate mai sus printr-o lege publicată în Gazeta Oficială pe 25 august 1923.

23. În decizia sa nr. 1723/80, Curtea de Casație a considerat că este obligată să aplice legea islamică în cazul anumitor dispute între musulmani datorită Tratatului de Pace de la Atena din 1913, a Tratatului de la Sèvres privind Protecția Minorităților din 1920 și a Tratatului de Pace de la Lausanne din 1923.

B. Legislația privind muftiții

24. Legea no. 2345/1920 prevedea că muftiții, în afară de funcțiile lor religioase, au competență să ia decizii legale în cazul disputelor între musulmani privind familia sau moștenirile atunci când aceste dispute sunt reglementate de legea islamică. Prevedea și că muftiții sunt aleși în mod direct de către musulmanii cu drept de vot în alegerile naționale care locuiesc în prefectura în care muftiul va oficia. Alegerile urmau să fie organizate de Stat și absolvenții școlilor de teologie aveau dreptul să candideze. Secțiunea 6 (8) din Lege prevedea promulgarea unui decret regal care să stabilească în detaliu organizarea alegerilor muftiilor.

25. Un astfel de decret nu a fost promulgat niciodată. Statul a numit un muftiu de Rodopi în 1920 și un al doilea în martie 1935. În iunie 1935 un muftiu *ad interim* a fost numit de Stat. În același an Statul a numit un muftiu permanent. Acesta a fost înlocuit cu un altul în 1941, când Bulgaria a ocupat Tracia. A fost numit din nou de către Statul Grec în 1944. În 1948 autoritățile grecești au numit un muftiu *ad interim* până în 1949, când a fost numit un muftiu permanent. Acesta a ocupat postul până în 1985, când a murit.

26. Potrivit decretului din 24 decembrie 1990, funcțiile și calificările muftiilor rămân în general neschimbate. Dar este prevăzută numirea muftiilor prin decret prezidențial pe baza unei propuneri a Ministrului Educației care, la rândul său, trebuie să consulte o comisie formată din prefectul local și mai mulți demnitari musulmani aleși de către Stat. Decretul abrogă explicit Legea nr. 2345/1920 și prevede ratificarea sa printr-o lege în conformitate cu dispozițiile Articolului 44 § 1 din Constituție.

27. Legea nr. 1920/1991 a validat retroactiv decretul din 24 decembrie 1990.

C. Decrete în temeiul Articolului 44 § 1 din Constituție

28. Articolului 44 § 1 din Constituție prevede următoarele:

În circumstanțe excepționale, când apare o nevoie urgentă și imprevizibilă, Președintele Republicii poate, la propunerea Consiliului de Miniștri, să adopte acte legislative. Acestea trebuie trimise Parlamentului spre aprobare... în 40 de zile...

D. Articolele 175 și 176 din Codul Penal

29. Articolul 175 din Codul Penal prevede următoarele:

1. Fapta persoanei care, cu intenție, uzurpă funcția unui funcționar al Statului sau municipal se pedepsește cu închisoarea de până la un an sau cu amendă.
2. Această prevedere se aplică și pentru fapta persoanei care uzurpă funcția unui avocat sau cleric al Bisericii Ortodoxe din Grecia sau a altei religii cunoscute.

30. Curtea de Casație a considerat că această prevedere se aplică unui fost preot al Bisericii Ortodoxe din Grecia care a continuat să poarte sutana de preot (decizia nr.

378/80). Preotul respectiv fusese caterisit după ce se alăturase Vechilor Calendariști, o mișcare religioasă formată din preoți ai Bisericii Ortodoxe din Grecia care doreau ca aceasta să rămână la calendarul iulian. În decizia nr. 454/66, Curtea de Casație a considerat că infracțiunea prevăzută de Articolul 175 din Codul Penal este comisă și de persoanele care pretind că au dreptul de a exercita funcțiile administrative ale unui preot. În deciziile nr. 140/66 și 476/71, Curtea de Casație a aplicat Articolul 175 din Codul Penal persoanelor care au pretins că au dreptul de a exercita funcțiile religioase ale unui preot ortodox prin ținerea slujbelor, „botezarea” copiilor etc.

31. Articolul 176 din Codul Penal prevede următoarele:

O persoană care poartă în public uniforma sau însemnele unui reprezentant oficial al Statului sau municipalității sau ale unui cleric al unei religii numite în Articolul 175 § 2 fără a avea dreptul ... este pasibil de închisoare de până la șase luni sau amendă.

E. Legislația privind clericii unor „religii cunoscute”

32. Clericii Bisericii Ortodoxe Grecești și ai altor „religii cunoscute” se bucură de un număr de privilegii potrivit legislației naționale. *Inter alia*, căsătoriile religioase pe care le oficiază produc aceleași efecte legale ca și căsătoriile civile și clericii sunt scutiți de serviciul militar.

ÎN DREPT

I. PRESUPUSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 9 AL CONVENȚIEI

33. Reclamantul consideră condamnarea sa o încălcare a Articolului 9 al Convenției, care prevede următoarele:

1. Orice persoană are dreptul la libertate de gândire, de conștiință și de religie; acest drept include libertatea de a-și schimba religia sau convingerile, precum și libertatea de a-și manifesta religia sau convingerea în mod individual sau colectiv, în public sau în particular, prin cult, învățământ, practici și îndeplinirea ritualurilor.
2. Libertatea de a-și manifesta religia sau convingerile nu poate face obiectul altor restrângeri decât cele prevăzute de lege care, într-o societate democratică, constituie măsuri necesare pentru siguranța publică, protecția ordinii, a sănătății, a moralei publice, a drepturilor și libertăților altora.

34. Guvernul neagă că a existat o astfel de încălcare a Convenției. În opinia sa, nu a existat o ingerință în dreptul reclamantului la libertatea de religie. Chiar dacă ar fi existat o ingerință, Guvernul susține că aceasta ar fi justificată potrivit paragrafului doi al Articolului 9 din Convenție.

35. Curtea trebuie să decidă dacă a existat o ingerință în drepturile reclamantului potrivit Articolului 9 și, dacă da, dacă această ingerință a fost „prevăzută de lege”, a urmărit un scop legitim și a fost „necesară într-o societate democratică” în sensul Articolului 9 § 2

din Convenție.

A. Existența unei ingerințe

36. Reclamantul consideră condamnarea sa o ingerință cu dreptul său de exercitare liberă a religiei alături de cei care au apelat la el pentru îndrumare spirituală.

37. Guvernul a susținut că nu a existat o ingerință cu dreptul reclamantului la libertate de religie pentru că Articolul 9 al Convenției nu garantează reclamantului dreptul de a impune altora interpretarea sa privind obligațiile Greciei potrivit Tratatului de Pace de la Atena.

38. Curtea reamintește că, deși libertatea de religie ține în primul rând de conștiința individuală, aceasta include, *inter alia*, libertatea de a manifesta religia, în colectiv și în public, prin cult și învățământ (vezi, *mutatis mutandis*, decizia Kokkinakis c. Grecia din 25 mai 1993, Seria A nr. 260-A, p. 17, § 31).

39. Curtea reamintește de asemenea că reclamantul a fost condamnat pentru uzurparea funcțiilor unui cleric al unei „religii cunoscute” și pentru purtarea publică a veșmintelor unui astfel de cleric fără a avea dreptul de a o face. Faptele care au stat la baza condamnării, așa cum apar ele din deciziile relevante ale curților naționale, sunt emiterea unui mesaj privind semnificația religioasă a unei sărbători, ținerea unui discurs la o întâlnire religioasă, emiterea unui alt mesaj cu ocazia unei sărbători religioase și apariția în public în veșmintele unui lider religios. În aceste circumstanțe, Curtea consideră condamnarea reclamantului o ingerință în dreptul său potrivit Articolului 9 § 1 din Convenție „de a-și manifesta religia ... în colectiv și în public ..., prin cult [și] învățământ”.

B. Prevăzută de lege

40. Guvernul a considerat condamnarea reclamantului ca fiind prevăzută de lege, mai exact Articolele 175 și 176 ale Codului Penal. Dat fiind modul în care aceste prevederi au fost interpretate de curți, rezultatul procesului împotriva reclamantului era previzibil. Potrivit Guvernului, decizia potrivit căreia condamnarea reclamantului este prevăzută de lege nu are legătură cu Legea nr. 2345 privind muftiilor sau cu Tratatul de Pace de la Atena. În orice caz, Guvernul argumentează că Legea nr. 2345 a căzut în desuetudine. Mai mult, prevederile Tratatului de Pace de la Atena, încheiat în perioada în care Tracia nu era parte a Greciei, a devenit fără obiect după schimbarea obligatorie de populații din 1923. Atunci Grecia a făcut schimbul de populație cu toți musulmanii care trăiau pe teritoriul său la data la care a fost încheiat Tratatul de Pace de la Atena. Ca alternativă, Guvernul a argumentat că prevederile Tratatului de Pace de la Atena au fost înlocuite de prevederile Tratatului de la Sèvres pentru Protecția Minorităților din Grecia și de Tratatul de Pace de la Lausanne, iar aceste tratate nu conțin prevederi privind alegerea mustiilor.

41. Reclamantul nu a fost de acord. Acesta a considerat că Tratatul de Pace de la Atena a rămas în vigoare. Primul Ministru grec acceptase aceasta la Conferința Diplomatică care a rezultat în Tratatul de Pace de la Lausanne din 1923. Mai mult, Curtea de Casație a confirmat relevanța actuală a Tratatului de Pace de la Atena și juriștii au susținut același

lucru. Musulmanii nu au acceptat niciodată abrogarea Legii nr. 2345.

42. Curtea nu consideră că este necesar să decidă dacă ingerința a fost „prevăzută de lege” deoarece aceasta este incompatibilă cu Articolul 9 în temeiul altor considerente (vezi decizia Manoussakis și alții c. Grecia din 26 septembrie 1996, Raport al Deciziilor 1996-IV, p. 1362, § 38).

C. Scop legitim

43. Guvernul susține că ingerința a avut un scop legitim. Prin protejarea autorității muftiului legitim, curțile naționale au încercat să păstreze ordinea în respectiva comunitate religioasă și în societate în general. Acestea au încercat de asemenea să protejeze relațiile internaționale ale țării, domeniu în care Statele exercită libertate de acțiune nelimitată.

44. Reclamantul nu a fost de acord cu poziția Guvernului.

45. Curtea acceptă că ingerința în discuție a urmărit un scop legitim potrivit Articolului 9 § 2 din Convenție, și anume „să protejeze ordinea publică”. Curtea observă astfel că reclamantul nu era singura persoană care susținea că este conducătorul religios al comunității musulmane locale. Pe 6 aprilie 1990 autoritățile numiseră o altă persoană ca Muftiu de Rodopi și decizia relevantă fusese contestată în fața Curții Supreme Administrative.

D. „Necesară într-o societate democratică”

46. Guvernul a susținut că ingerința a fost necesară într-o societate democratică. În multe țări muftiilor sunt numiți de către Stat. Mai mult, muftiilor exercită o funcție importantă ca judecători în Grecia și judecătorii nu pot fi aleși. Astfel, numirea unui muftiu de către Stat nu poate ea înșiși să fie problematică în contextul Articolului 9.

47. Mai mult, Guvernul a considerat condamnarea reclamantului de către Curtea de Casație ca fiind motivată nu doar de apariția sa în public ca muftiu. Curtea de Casație a considerat că infracțiunea definită de Articolul 175 a avut loc atunci când acesta a îndeplinit de fapt funcțiile unui cleric. Curtea de Casație a considerat de asemenea că actele reclamantului fac parte dintre funcțiile administrative ale muftiilor în sensul larg al cuvântului. Cum în acel moment existau doi muftii de Rodopi, curțile trebuiau să-l condamne pe cel fals pentru a evita apariția unor tensiuni între musulmani, între musulmani și creștini și între Turcia și Grecia. Reclamantul a pus la îndoială legalitatea actelor muftiului legal. În orice caz, Statul trebuia să protejeze statutul de muftiu și, chiar dacă nu ar fi existat un muftiu numit legal, reclamantul ar fi trebuit să fie condamnat. În final, „alegerea” reclamantului a fost viciată pentru că nu a fost rezultatul unui proces democratic și reclamantul a fost utilizat de parlamentarul musulman local în scopuri politice.

48. Reclamantul a considerat condamnarea sa a nu fi necesară într-o societate democratică. El a arătat că evreii și creștinii din Grecia au dreptul să-și aleagă conducătorii religioși. Privarea musulmanilor de această posibilitate reprezintă un tratament discriminatoriu. Reclamantul a susținut mai departe că marea majoritate a musulmanilor

din Tracia îl doreau ca muftiu. O astfel de ingerință nu poate fi justificată într-o societate democratică, în care Statul nu ar trebui să intervină în alegeri individuale ce țin de conștiință. Condamnarea sa a fost o parte a politicii de reprimare a Statului Grec vizavi de minoritatea musulmană turcă din vestul Traciei.

49. Curtea reamintește că libertatea de gândire, conștiință și religie este unul dintre fundamentele unei „societăți democratice” în sensul Convenției. Pluralismul, o componentă a societății democratice, obținută cu greu de-a lungul secolelor, depinde de această libertate. Este adevărat că într-o societate democratică poate fi necesară plasarea de restricții asupra libertății de religie pentru a reconcilia interesele diverselor grupuri religioase (vezi decizia Kokkinakis citată mai sus, pp. 17 și 18, §§ 31 și 33). Dar orice astfel de restricții trebuie să corespundă unei „nevoi sociale presante” și trebuie să fie „proporționale cu scopul legitim urmărit” (vezi, între altele, decizia Wingrove c. Marea Britanie din 25 noiembrie 1996, Raport 1996-V, p. 1956, § 53).

50. Curtea reamintește de asemenea că reclamantul a fost condamnat sub incidența Articolelor 175 și 176 din Codul Penal, care clasifică anumite acțiuni împotriva clericilor unor „religii cunoscute” ca infracțiuni penale. Curtea observă în acest context că, deși Articolul 9 al Convenției nu obligă Statele să recunoască legal căsătoriile religioase și deciziile curților religioase, potrivit legislației grecești căsătoriile oficiale de clerici ai unei „religii cunoscute” sunt echivalente celor civile, și muftiilor au competențe în a judeca anumite dispute familiale sau privind moștenirile între musulmani. În aceste condiții, se poate argumenta că este în interesul public ca Statul să ia măsuri pentru a-i proteja de înșelăciune pe cei ale căror relații legale pot fi afectate de deciziile clericilor. Dar Curtea consideră că nu este necesar să ia o decizie în această privință, care nu este relevantă în cazul reclamantului.

51. Curtea observă în acest context că, în ciuda afirmației vagi că reclamantul ar fi oficiat căsătorii și ar fi îndeplinit activități administrative, curțile naționale care l-au condamnat nu au menționat în deciziile lor vreun act specific al reclamantului care ar produce efecte legale. Curțile naționale au condamnat reclamantul pe seama următoarelor fapte stabilite: emiterea unui mesaj privind semnificația religioasă a unei sărbători, ținerea unui discurs în cadrul unei întâlniri religioase, emiterea unui alt mesaj cu ocazia unei sărbători religioase și apariția în public în veșmintele unui lider religios. Mai mult, nu a fost disputat faptul că reclamantul este susținut de cel puțin o parte a comunității musulmane din Rodopi. Totuși, în opinia Curții, pedepsirea unei persoane pentru simplul fapt că acționează ca lider religios al unui grup care îl urmează în mod voluntar poate fi cu greu considerată compatibilă cu cerințele pluralismului religios într-o societate democratică.

52. Curtea realizează că, pe lângă reclamant, în Rodopi exista și un muftiu numit oficial. Mai mult, Guvernul a susținut că a fost necesară condamnarea reclamantului într-o societate democratică pentru că acțiunile sale subminau sistemul creat de Stat pentru organizarea vieții religioase a comunității musulmane din regiune. Totuși, Curtea reamintește că nu există dovezi că reclamantul ar fi încercat vreodată să exercite funcțiile legale și administrative prevăzute de către legislația privind muftiilor și clericii unor „religii cunoscute”. În rest, Curtea nu consideră că, într-o societate democratică, Statul trebuie să ia măsuri pentru a se asigura că grupurile religioase rămân sau sunt aduse sub o conducere

unitară.

53. Este adevărat că Guvernul a susținut că, în circumstanțele speciale ale cazului, autoritățile au trebuit să intervină pentru a evita apariția unor tensiuni între musulmanii din Rodopi sau între musulmanii și creștinii din zonă sau între Grecia și Turcia. Deși Curtea admite că este posibil să apară tensiuni în situații în care o comunitate religioasă sau de alt tip este divizată, ea consideră că acestea sunt consecințe inevitabile ale pluralismului. Rolul autorităților în astfel de circumstanțe nu este să îndepărteze cauza tensiunii eliminând pluralismul, ci să se asigure că grupurile aflate în competiție se tolerează reciproc (vezi, *mutatis mutandis*, decizia Plattform “Ärzte für das Leben” c. Austria din 21 iunie 1988, Seria A nr. 139, p. 12, § 32). În acest context, Curtea observă că Guvernul nu a făcut aluzii, cu excepția unei referiri generale la apariția de tensiuni, la tensiuni între musulmanii din Rodopi care chiar au fost cauzate sau ar fi putut fi cauzate de existența a doi lideri religioși. Mai mult, Curtea consideră că nu a fost adusă nici o dovadă că riscul apariției de tensiuni între musulmani și creștini sau între Grecia și Turcia este mai mult decât o posibilitate foarte îndepărtată.

54. Ținând cont de cele de mai sus, Curtea consideră că nu a fost demonstrată justificarea condamnării reclamantului sub incidența Articolelor 175 și 176 ale Codului Penal, în circumstanțele cazului, de către o „nevoie socială presantă”. În consecință, ingerința cu dreptul reclamantului de a-și manifesta religia, în colectiv și în public, prin cult și învățământ, nu a fost „necesară într-o societate democratică ...”, pentru protecția ordinii publice” în sensul Articolului 9 § 2 din Convenție. A avut loc, astfel, o încălcare a Articolului 9 din Convenție.

II. PRESUPUSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 10 DIN CONVENȚIE

55. Reclamantul s-a plâns că, deoarece a fost condamnat pentru anumite afirmații și pentru purtarea anumitor haine în public, a existat și o încălcare a Articolului 10 din Convenție, care prevede:

1. Orice persoană are dreptul la libertate de exprimare. Acest drept include libertatea de opinie și libertatea de a primi sau a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere...
2. Exercițarea acestor libertăți ce comportă îndatoriri și responsabilități poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege care, într-o societate democratică, constituie măsuri necesare pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății, a moralei, a reputației sau a drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea informațiilor confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești.

56. Guvernul a argumentat că nu a existat o încălcare pentru că reclamantul nu a fost pedepsit pentru exprimarea unor anumite opinii ci pentru uzurparea funcțiilor muftiilor.

57. Dată fiind decizia sa că a existat o încălcare a Articolului 9 din Convenție, Curtea nu consideră că este necesar să determine dacă a existat o încălcare a Articolului 10 pentru

că prevederile acestuia nu ridică probleme distincte.

III. APLICAREA ARTICOLULUI 41 DIN CONVENȚIE

58. Articolul 41 din Convenție prevede:

Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a Protocoloalelor sale și dacă dreptul intern al Înaltei Părți Contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o satisfacție echitabilă.

A. PREJUDICIUL

59. Reclamantul a cerut returnarea amenzii de aproximativ 700.000 drahme (GRD) plătite în urma condamnării. A cerut și 10.000.000 GRD daune morele.

60. Guvernul nu a acceptat aceste revendicări.

61. Curtea reamintește decizia sa că a fost încălcat Articolul 9 din Convenție prin condamnarea reclamantului. Prin urmare Curtea acordă reclamantului echivalentul amenzii plătite, și anume 700.000 GRD, ca daune materiale. Curtea consideră mai departe că reclamantul a suferit daune morale ca rezultat al încălcării Convenției care nu sunt suficient compensate prin această decizie. Pe principiul echității, Curtea acordă reclamantului 2.000.000 GRD în acest scop.

B. Cheltuieli de judecată

62. Reclamantul nu a făcut nici o cerere privind costuri și cheltuieli.

63. Ținând cont de aceasta și de faptul că reclamantul s-a bucurat de asistență judiciară în acest proces, Curtea nu consideră că este adecvat să acorde o compensație în această privință.

C. Daune moratorii

64. Potrivit informației la dispoziția Curții, rata oficială a dobânzii în Grecia la data adoptării acestei decizii este 6% *per annum*.

DIN ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

Hotărăște că a avut loc o încălcare a Articolului 9 din Convenție;

Hotărăște că nu există nicio problemă distinctă în temeiul Articolului 10 din Convenție;

Hotărăște că statul pârât trebuie să plătească reclamantului, în termen de 3 luni de la data rămânerii definitive a hotărârii, în conformitate cu art. 44 §2 din Convenție, 2.700.000 (două milioane șapte sute) drahme ca daune, și o dobândă simplă cu o rată anuală de 6% începând de la finalul celor trei luni menționate mai sus și până la plată;

Respinge restul cererii reclamantului de acordare a unei reparații echitabile.

Redactată în limba engleză, și comunicată în ședință publică în Palatul Drepturilor Omului, Strasbourg, pe data de 14 decembrie 1999.

Erik FRIBERGH

Marc FISCHBACH

Grefier

Președinte

(texte traduse din limbile engleză și franceză de Cristina Andreescu)

Cauzele Genov c. Bulgariei și Hasan & Chaush c. Bulgariei Fragmente

Genov c. Bulgariei

(aplicația nr. 40524/08)

HOTĂRÂRE STRASBOURGâ23 martie 2017

Extrase

[...]

3. Reclamantul susține că refuzul curților de a înregistra ca și denominațiune religioasă asociația căreia îi este președinte constituie o atingere nejustificată a drepturilor sale la libertate religioasă și la libertate de asociere.

[...]

6. În cadrul unei adunări generale ținute la 25 ianuarie 2007 la Sofia, în cartierul Nadezhda, șapte membrii fondatori au decis crearea unei noi asociații religioase, Asociația Internațională pentru Conștiința lui Krishna – Sofia, Nadezhda (Международно общество за Кришна съзнание – София, Надежда). Reclamantul a fost ales ca președinte al noii asociații.

7. O filială bulgară a Asociației Internaționale pentru Conștiința lui Krishna, al cărei sediu principal se găsește în Mayapur, Bengalul occidental, în India, fusese înregistrată ca și denominațiune în 1991 sub numele Asociația pentru Conștiința lui Krishna (Общество за Кришна съзнание). În conformitate cu noua lege a cultelor (закон за вероизповеданията), intrată în vigoare la 1 ianuarie 2003, această asociație a fost reînregistrată la 4 martie 2003. Potrivit reclamantului, asociația creată în 2007 nu era subordonată ierarhic asociației bulgare deja existente ci era o filială independentă a confederației Asociația Internațională pentru Conștiința lui Krishna.

8. La 31 ianuarie 2007, reclamantul a făcut o cerere către tribunalul din Sofia de înregistrare a noii asociații religioase în temeiul legii cultelor.

10. Printr-o hotărâre din 9 martie 2007, tribunalul din Sofia a refuzat cererea de înregistrare. Acesta a considerat, pe de o parte, că numele asociației nu era suficient de diferit pentru că seamănă cu numele asociației deja existente și, pe de altă parte, că putea induce în eroare deoarece includea termenul „internațional” deși asociația fusese creată de cetățeni bulgari. Tribunalul a observat de asemenea că statutul noii asociații era identic cu cel al asociației deja existente, că ritualurile și credințele descrise în acesta erau aceleași și că exista astfel riscul ca cele două organizații să fie confundate de către public. În fine, tribunalul a considerat că scopul declarat al noii asociații de a schimba organizarea asociației de cult deja înregistrate crea riscul unei schisme în sânul credincioșilor. Reclamantul a făcut apel în numele asociației reclamante.